

שבת 16 יוני 2012, 22:32:23

[עיתון ללא יחצנות או יחצנות לעיתון אחד?](#)

שבת 19 מאי 2012, 21:20:12 | admin

העיתון העין השביעית פרסם השבוע את אחת הידיעות ההזויות ביותר שקראתי באחרונה, הקשורות למקצוע העיתונות. העיתון סיפר שעורכת העיתון כלכליסט, גלית חמו, הורתה לכתביה, שיום אחד בשבוע (יום רביעי) הם לא יפרסמו ידיעות של משרדי יחסי ציבור ודוברים אלא ידברו עם המקור עצמו. המטרה: ל"אלף" את הכתבים ללא להעתיק ידיעות של משרדי יחסי ציבור אלא לבדוק ולדבר לפחות עם מקור אחד. כמובן שמתבקשת השאלה "ומה היתר הימים? מותר להעתיק? זה בסדר?"

בהתחשב בעובדה שההנחייה ניתנה מעיתונאית ותיקה ומוערכת, יש לדון בה בכמה היבטים רחבים הרבה יותר.

מערכת היחסים בין העיתונאי לדובר הייתה מאז ומתמיד טעונה ומבוססת על עמידה משני צידי המיתרס. אם כל אחד מהצדדים יודע את מקומו, השת"פ בין הדובר לעיתונאי יכול להניב הרבה דברים טובים כפי שזה קורה. אבל אם מערכת היחסים הזו מבוססת על כך שהעיתונאי לא עושה את עבודתו כמו שצריך ומעתיק הודעות כלשונן, אז יש למערכת העיתון שמעסיקה אותו בעיה חמורה וכנראה גם לקוראי העיתון.

אפשר להניח שיש תופעה כזו בעיתון של גלית חמי, אבל ברור שהם לא היחידים. כלומר מדובר בתופעה כוללת שאם באמת רוצים לשנות אותה, או לשפר אותה צריך קצת לרדת יותר לשורשיה ולא לפזר סיסמאות חסרות שחר. נתחיל בכך שיש כלל עיתונאי בסיסי האומר שהכללות הן דבר לא טוב ולא מקובל. אי אפשר להכליל את כל העיתונאים תחת קורת גג אחת. יש ביניהם שמרבים להשתמש בהודעות לעיתונות, בין היתר בגלל התחום שהם מכסים (כמו למשל צבא, ממשלה, או צרכנות מהצד השני של המיתרס) ויש כאלו שמחטטים רגליים, בודקים וחושפים כל יום סיפורים טובים.

התחום הכלכלי הוא גם תחום מרובה דוברים ויחצנים, וגפ כאן לעיתונאים שרוצים לעבוד יש מספיק שטח נרחב לפעולה ולא צריך להעתיק את ההודעות. מי שקצת מעורה בעבודת העריכה יודע למרבה הצער שמבין היחצנים יש כאלו שכותבים הודעות שראויות לפרסום ויש לא מעטים שלא מסוגלים לכתוב 100 מילה בלי שגיאות כך שאין ממי להעתיק. העמדתם של כל היחצנים בצד אחד של המתרס והצגם כ"אויבים" או כאלו שגורמים לעיתונאים להתעצל היא עיוות של המציאות או רצון לייצר כותרות כדי לזכות במעט חשיפה לעיתון הכלכלי של נוני מוזס. ובכלל מי שרואה את עבודת יחסי הציבור דרך הפריזמה של הודעות לעיתונות בלבד, או שכנראה לא מכיר את המקצוע הזה, דבר שאי אפשר לשער לגבי עורכת כלכליסט, או שהוא פושט עושה לעצמו חיים קלים ומחפש את הגרוש מתחת לפנס החשוך. גם לא כל ההודעות הן מקשה אחת. דווקא התחום הכלכלי הוא מרובה יחצנים משום שיש בו הרבה יחצנים, או למשל התחום הטכנולוגי. אם חברה X מכריזה על מעבד חדש, מה מצפה הגברת חמו שהעיתונאי ימתין עד שמנכ"ל אינטל ישוחח איתו ישירות? או אם דובר צ"ל מודיע על פעולה צבאית, מה צריך לעשות הכתב? להמתין עד ששר הביטחון העסוק בניהול המבצע יעלה לו על הקו? ויש כמובן עוד הרבה דוגמאות יותר ריאליות מחי היום יום של כל עורך וכתב.

צריך לומר בפשטות: העתקת קומוניקטים היא מעילה בתפקיד העיתונאי. אבל יש לה הרבה מאוד סייגים.

אם עורכת כלכליסט באמת רוצה לשרש את התופעה היא צריכה לעשות עבודת תחקיר קצת יותר רצינית, קודם כל אצלה בבית, לבדוק איזה ידיעות נחתמו על ידי העיתונאי והוא לא תרם להם מאומה ואיזה ידיעות נעזרו בחומר של היחצן אבל הן תוצאה של בדיקה, אימות ושיחה עם המקור. על כל אחת מהן הוא יצטרך לתת הסברים מניחים את הדעת.

לפני שנים רבות, טרום עידן האיפון, כשהייתי עורך חדשות באחד מהעיתונים יומיים, הייתי עד להשעייתו של כתב ותיק ומוערך. הסיבה: בתחום שהוא כיסה הוא פרסם כמה קומוניקטים כלשונם. הפעולה הזו הייתה בבחינת "עבירה חמורה" באותם ימים, ואותו עיתונאי הושעה ושילם את המחיר. כיום המציאות היא שונה לחלוטין. הכל פתוח, הכל פרוץ, אי אפשר לחסום ידיעות.

התרחבותה של תופעת העתקת קומוניקטים היא חלק מהמהפכה הטכנולוגית שאנו עוברים. העיתונות נמצאת בתחרות מתמדת ובמרוץ נגד הזמן, בקצב של מהדורת חדשות כל חצי שעה. ריבוי מקורות המידע יוצר לחץ בלתי רגיל על העיתונאים, והם נאלצים להיעזר ביחסי הציבור, שזהו תפקידם: לעזור להם לבצע את עבודתם. אם העיתונאי בוחר למעול בתפקידו ולחתום על משהו שאחרים כותבים, ויש לא מעט כאלו, אז יש לפתור את הבעיה הנקודתית זו בינו לבין מעסיקיו.

התחרות יצרה נורמות חדשות בעבודה העיתונאית, נורמות שגלית חמו כמו הח"מ ועיתונאים ותיקים אחרים לא גדלו עליה, אבל היא תוצאה של כמה דברים. א. סף הכניסה למקצוע העיתונות מעולם לא היה קל ונמוך יותר. כל בלוגר נחשב לעיתונאי כיום ותוך זמן קצר הוא יכול לקבל פינה בשידור חי באחד הערוצים. הרעב לתוכן הוא עצום ולכן קל מאוד לחדור לזירת התקשורת. ב. הרמה של בתי הספר לתקשורת בארץ בינונית עד נמוכה. התלמידים שם לומדים הכל, חוץ מאשר לכתוב ברמה שהיינו רגילים לקבל מכל עיתונאי מתחיל.

הבעיה מתחילה בזה שרמת המורים לעיתונות אינה גבוהה, ואם את החלק התיאורטי מלמד איש אקדמיה, שבמקרה הטוב מבין קצת בתקשורת או בילה בה כמה שבועות, הרי את החלק הפרקטי מעבירים אנשי שטח, עיתונאים שצברו רייטינג בגלל המדיה שהם עובדים בה, והאוניברסיטאות יוצאות מתוך הנחה שהם יביאו סטודנטים. אבל אין בין זה לבין רמה עיתונאית גבוהה. את התוצרים אנו רואים יום ביומי בשני צדי המתרס, בוגרי בתי ספר לתקשורת שהלכו לעבוד ביחסי ציבור או עיתונות, ומוציאים תוצרים מבישים, במקרה הטוב. פני המורים כפני התלמידים, וגם כאן, חלילה מלהכליל.

אף אחד לא מרוצה מהמציאות הזו כיום אבל הפתרון אינו בידיו של עיתון אחד ולא עורכת אחת. הוא גם לא בהיבט של הוראה שעונש בצידה, או פעולה גורפת שגם קשה מאוד לבדוק את אכיפתה. הפתרון הוא בחינוך, מתן תמריצים כספיים לעיתונאים שיוכיחו כי לאורך תקופה מסוימת, נניח חודש, צמצמו או חיסלו את מידת השימוש בקומוניקטים, והשתמשו בהם כחומר גלם בלבד. באותה הזדמנות גם תואיל חמו לבדוק כמה משתכרים מרבית הכתבים והעורכים במדיה היומית, ושתנסה לחשוב אם תמורת הפרוטות שחלק מהם מקבלים הגיוני גם לדרוש מהם להתאמץ מעבר למה שכולם עושים?

שורה תחתונה: העתקת קומוניקטים הייתה במשך שנים טאבו בבחינת ייהרג ובל יעבור. אם כל המו"לים והעורכים יתגייסו ביחד, הן במסגרת מוסדות העיתונאים, בתוך המערכות שלהם ובאקדמיה, כדי להעלות את הרמה, לתמרץ עיתונאים לעבוד בצורה נכונה מול יחצנים כולם יהנו מזה כולל הקוראים.

יכול להיות שההנחיה של הגברת חמו נעשתה על פי אחד הכללים הבסיסים של תורת היחצנות: אם אתה רוצה לזכות בחשיפה, תעשה או תגיד משהו חריג, לא הגיוני. אם זו היתה הסיבה, אז המטרה הושגה. בינתיים כולנו מצפים ליום רביעי הקרוב כדי לראות איך ייראה כלכליסט, בלי חומרים מיחסי ציבור וכמה זמן הם יחזיקו מעמד שם.